

NOVA NADA.

ZBORNİK ZABAVE I POUKE.

Knjiga I. Svezak 5.

IZDAO

VLADIMIR J. TEHARSKI.

U ZAGREBU

TISAK DIONIČKE TISKARE

1898.

NOVA NADA.

ZBORNİK ZABAVE I POUKE.

Knjiga I.

U Zagrebu, za siječanj 1898.

Svezak 5.

Šmarna idila.

I.

Slad, polumrak —
Komaj čuti je jek
Drobnoglasnih pevcev
In vrhljanje smrek.

Visoko kot grad
Z brezo bor stoji,
Zaklet na vejah dremlje
Jim vetrec, se zdi . .

Žurči le nekje
Tihostrujni potok;
Po gozdu, nad gozdom —
Povsod mir globok.

II.

A čuj, a čuj
Ta smeli glas!
Kot mravljišče oživlja
Podgorska vas. —

Harmonike,
Pojo glasno,
Bolj se še on
Smehlja sladkó.

Ej, ej, babice
Spet kihajo,
Kot na ples ti rokave
Vse vihajo. —

Tu, glej osliček,
Od zadaj voz,
Na njem možiček
Polh virtuož.

Kak si deklice
Mežikajo,
Kak čudno dedki se
Premikajo!

Pa iz okna zro
Dnes dekan celo,
Aj doli zro
In se smejó. —

Polh, aj, še spravi
Boga bi v smeh,
Smrt, da bi le prišla
Izvabil bi v meh. —

III.

Tam sred vasi,
 Tam borjar stoji,
 Po borjarju, ah, parov
 Pač sto polzi.

Aj radost pa smeh!
 Glej, kot perje lahka
 Na ličecu lice
 Stopicata dva.

Kak čevlji so dnes
 Vsi nakvedrani!
 Kak laski so dnes
 Nasvedrani!

Saj gode pa Polh
 Jim okrogle tako;
 Stati i svetcem noge
 Bi ne mogle mirno.

Aj radost pa smeh!
 Glej, pred ljubo svojó
 Ej ljubček presrečni
 Udarja z nogó.

Juhu! Juhé!
 Oj ti svet prekrasáu!
 Kot smeh sam minil je
 Ves šmarni dan.

IV.

Pa tihi večer je
 Gorice objel,
 V vinograde zlega
 Pir še se vesel.

In nad Čavnóm zvezde se
 Utrinjajo,
 Kot sanje blisteče
 Izginjajo. —

Tak šepnila mati
 Je sinku sveto,
 Mu v spanec presrečni
 Zaprla oko.

„Le trte lahko se
 Priklanjajte!
 V majolkah ste vino,
 Tak sanjajte . . .“

„Glej, svetinje se svete
 Obiskujejo,
 Od Snežnice pa v Log tja
 Potujejo.“ —

A dolgo še, dolgo
 Je čuti kak glas . . .
 Tak biti vesela
 Zna Kranjska le vas!

Aleksandrov.

Misli.

Lahi gaj, mrtvi gaj
 Že nič več ne šumi,
 Le še malokedaj
 Skozenj ptička leti,
 Le še malokedaj
 Lep spomin se vzbudi:

Kako smo ljubili živeti . . .
Tudi tebe, moj gajek borovi,
Tudi tebe so danes odeli
Snegovi . . .

Zvonoslav Zor.

Na grobištu.

Po uskim pjeskovim stazam noga mi umorno kreće,
Žaloban pogled mi luta grobnicom umrlih mojih,
Gdjeno je zimzelen bujni, što oko krstova stoji
Pao na studenu ploču, zagrliv šareno cv'jeće.

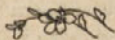
Nujna me turobnost spopa, kada na rumenoj ruži
Suzan mi pogled stade, pitajuć, čija je ruka,
Koja je metnula cv'jeće? Valjda je na to nuka
Spomene presveta veza, koja nas s pokojnim družī.

Al zašto se u kraju tamo sirotna grobnica pusta
Poput distona kakvog medj dračom žalobna
pruža? . . .

Pogled mi pobježe tamo, misao tamo mi susta,

Gdjeno na studenoj ploči nema mirisnog cv'jeća
Osīm truloga v'jenca bezbojnih papirnih ruža . . .
Gdjeno je zaborav pala, a tko da se mrtvih sjeća —?

Vinko K. Oblomov.

Moji deklici.

Cudne so se pletle govornice
Mej ženicama pri čaši kave . . .
Da bi midva rada se ljubila
In nekoč za veke se združila . . .

Jaz pa nisem veroval ničesar,
Kar so ženske pripovedovale,

Le nemirno sem po noči sanjal
In se v sanjah neki devi klanjal . . .

Tega pa ti nočem razodeti,
Kdo in kaj je bila tista deva,
Ker bojim se, drago srce moje,
Da zadel bi misli, želje — tvoje! . . .

V. Adalbert.

V vrtu sedela . . .

vrtu sedela je
Deklica zala,
Pesnice pela je
In šepetala :

„Srečna sem, srečna sem
Zvest mi je ljubček,
Dan na dan on mi da
Sladek poljubček.“

Slušala ptica jo
In obsedela,
Pa ji je nad glavo
Zažvrgolela :

„Srečna sem, srečna sem,
Nimam več ljubčka,
Več od nezvestneza
Nečem poljubčka.“

V vrtu sedela je
Deklica zala . . .
Ni več prepevala
Ne šepetala! . . .

B. Potočan. (Bäcker Ballhage)

„Mora“.

(Humoristična črtica.)

Spisal A. K. Gorjančev. *(Anton Hribič)*

Menili smo se o »mori«... .

Stari Jozelj je pripovedoval, da ga je že večkrat hodila tlačiti; Šumarjev Brtoncelj — oni stari, ki smo mu v obče rekali: stric — je pa pripomnil, da se je ž njim gođilo ravno tako in da popolnoma pritrđi naši materi, ki so pripovedovali, da je po noči Franico tlačila »mora«... .

„Tudi jaz sem bil slednje jutro, če me je po noči tlačila »mora«, bled, kakor vaša Franica — vsaj ste tako dejali, kaj ne?! In oči? Te sem imel pa grozno udrte in obrobljene višnjevo... . Mora jo je tlačila in jo je — pa naj reče kdo drug, kar hoče... . Jaz vem, kar vem!“ —

„Kaj praviš pa ti k temu, Cigarjev?“ se je obrnil do mojega tovariša, sosedovega Franca. Te li še ni nikdar tlačila »mora«? Kaj?!..“

„Ne še! Nikdar, stric!“ je odgovoril hlastno Francelj in poobesivši oči, živo zardel...“ —

„Mene tudi še ne, ljudje božji! Bog vam daj »dober dan« in debel kos kruha... . Kaj bi neki to rešetal! Povejte rajše, komu naj pomerim, da bo vedel je li že goden, da bo »puško nosil in cesarja služil«!..“

Te besede je vstopivši govoril krojač Kavčev Jaka, ki je prišel meni pomerit hlače.

„Bog daj“, smo mu odvrnili; naš oče so ga pa takoj povabili, naj malo prisede k nam, k možakom, ki smo sedeli krog mize in pušili porcelanke... . Ponudili so mu seveda tudi takoj mehur, da si jo i on sam natlači... .

Krojač se ni branil tobaka... . Hitro je natlačil svojo pipico in jo nažgal. Nato je pa počel pripovedovati o tobakarju, ki je iskal pipe — pa jo nazadnje našel v ustih... .

Takoj pa je prešel pogovor na druge stvari.. Začeli smo se meniti o letini — se bo kaj prida namlatilo in nakosilo... .

Leto se je že bližalo svojemu koncu.

Trkal je na okno in klical našo Franico .. Ko bi bil kdo drug, dal bi mu jih bil po glavi, toda njemu..? Kaj sem mu tudi hotel? Prijatelja sva bila že izza mladih nog jaz pa — Cigarjev Francelj... Tiho sem šel mimo njega; opazil me ni bil, ter klical kar naprej. Vedno glasneje so se čule njegove dobrikave besede.. In — priklical jo je! Odprla mu je okence in začela sta se pogovarjati ..

Šel sem strani ...

Naj jo ima, če jo že hoče in če se kdaj vzameta, jima ne bo nič sile. Naša bo že toliko imela, da se stari Cigar ne bo mogel jeziti, če jo Francelj pripelje na dom, kadar mu bo dal »čez« — kadar mu bo vročil posestvo. I komu drugemu naj je tudi da? Lovre ima še le dvanajst let, Ančka pa šestnajst ..

* * *

A prišlo je malo drugače.

Francelj je moral k vojakom .. Takega šopka ni imel noben drug izmej vseh devetih, ki so bili potrjeni iz naše vasi, pa ga ni — to pa rečem! Kar klobuk se mu je na stran poobesil! —

„Kje si ga pa dobil, Francelj?“ ga je vprašala poredno se nasmehniški Slugova Marijanica. „Ti ga je Ančka naredila?“ —

Zjutraj je bil pa pri nas. Poslovit se je prišel: nu, Franice ni bilo blizu .. Izvestno sta se že domenila prejšni večer, kar sta se imela domeniti... Nu, pa vsaj pride Francelj tako čez osem tednov gotovo domov in potem bo za vedno doma! ..

* * *

Težko je že čakala Franica dneva, ko se povrne Francelj domov. In vrnil se je .. Kako ga je vsprejela! Poljubila ga seveda ni, tudi objela ne, kakor je to pri gosposkih navada, temveč poredno ga je izpod obrvij pogledala in se ljubko nasmehnila ... —

Na tisto nedeljo pa, ko so naš župnik čitali raz leco o »ženitnini v Kani«, sta prišla k nam Rovanov boter in Cigarjev Francelj .. „Kupovat sva prišla — nekaj imate, kar bi mi dva radá“, tako sta odgovorila našemu očetu, ko ju je vprašal za vzrok njunega prihoda. In

kaj pravite, kaj sta kupila? Uganite!.. Ne morete?.. Nu, povem vam še, da sta prav dobro kupila.. Ne uganete?! Oh! — Našo Franico sta »kupila« in še po vrhu dobila šestnajststo tolarjev. In koliko sta dala za vse to?.. Nič več kot pet prstov! — »Bog daj srečo!“ in udarili so.. Nato smo ga pa izpili še par poličev. In bili smo veseli, pa — kaj bi pravil! —

Nasljedni četrtek so šli »delat pisma«. Potem so ju pa oklicali in kmalu smo obhajali ženitovanje... Za druga sem bil.. Vrtil sem se z družico — z ženinovo sestro Ančko — da je bilo kaj! Nu, tudi drugi niso sedeli pri miru, kajti vsem, mladim in starim se je vzradostilo srce in vrtili smo se prav kakor povodnji mož z Uršiko pod lipo na ljubljanskem starem trgu... Do družega popoldne je trajalo ženitovanje. Potem je pa odvedel Francelj Franico našo na svoj dom. In rada je šla, niti jokala se ni!... —

* * *

»Kaj takega bi pa človek ne bil pričakoval! Kdo, spaka, bi si bil mislil.. Fantek je in za Franceljna so ga krstili. O joj!“ je jezikala stara Kržanka Mališki, ki se je pri njenih besedah kar zgražala... »Šmencano, šmencano! Kakšen je ta mladi svet! In ta Francelj! Tako se je kazal pridnega, tako pobožnega — pa je bil tak! Oh, pa naj zdaj kdo na koga še kaj drži, kaj Kržanka, kaj?“

»Kam pridemo, kam, Mališka! Ta mladi svet!“

Tako sta besedičili in govorili.. Pa kdo bi jima zameril! Vsaj so še resni možaki, ki so nosili sami veliko butaro grehov na ramenih, to pravili drug drugemu, skrivnostno in hinavsko seveda!... —

Francelj pa je — bilo mu ni prav nič mar, kaj govore ljudje o njem — veselo pestoval svoje dete, sinka svojega in peval:

»Aja tutaja,
»Tantek nagaja! —

In on in Franica sta bila prav srečna. — — —

»Jozelj!“ je govoril sosedov Brtoncelj staremu prijatelju, »kaj praviš — ali veruješ, da je »mora« ali ne? Jaz bi rekel, da je..! Ali se še spominjaš, ko smo se

menili, pri Gorjancu o »mori«? Veš, ko je pravila suseda, da je to-le mlado Cigarico tlačila »mora« . . .“

„I, kdaj praviš, da je to bilo? — Oh! takrat! Hm! . . . Ti seme ti, »poštalenca« vražja! . . . Hm! Vsaj sem rekel in še rečem, da je »mora« in je in je! . . .“

Prijelom.

Drama u jednom činu.

(Svršetak.)

Prizor četvrti.

Karlo, Ludwig, Marijan.

KARLO (*dolazi k ocu, stavlja mu ruku na rame*). Oče moj, kako će to biti?

MARIJAN (*smije se pospano*). Ti moraš naučiti ferbl, čuješ li? A onda ćemo se kartati kao onda

KARLO (*odlučno*). Stanite! Čemu to govorite?

MARIJAN. Pa i ritmajstora ćemo oglobiti . . . i on će prokartati sve, sve (*pospano*). Oglobiti — — prokartati — — ferbl. Karlo, stric je po-štenjak, po-šte . . . (*zadrijema*).

KARLO. Ivane, što je ovo? Meni je grozno.

LUDWIG. Grijesi otaca.

KARLO. Ne, to nijesu grijesi otaca, — to je moja slabost. Čemu ja stojim tu, čemu oklijevam?

LUDWIG. Drži vas ovaj. (*Pokazuje na Marijana*).

KARLO. Da, — tim hoću da i ja sam sebe — prevarim.

LUDWIG. Da prevarite?

KARLO (*naglo sjedne na fotelju*). Ja sam kukavica.

LUDWIG. Kako?

KARLO (*diže se*). Da, Ivane. Ja nijesam vaš učenik ni vaš sljedbenik. Ja se bojim života, ja sam kukavica.

LUDWIG. Saberite se, Karlo.

KARLO. Ah što — sabrati se! Ja krzmam, meni je teško otići odavde, meni je teško! Ja nijesam junak.

LUDWIG. I patnici su junaci.

KARLO. Da, ponosni patnici.

LUDWIG. Ta vi trpите baš radi svoga ponosa!

KARLO. Čujte me, Ivane. Ne osudjujte me jako; sam dosta trpim. Ja mrzim toga čovjeka, moga strica, ja prezirem toga plebejca i njegovu žrtvu. Spasitelj, spasitelj!

LUDWIG. On ipak nije nepošten čovjek.

KARLO. Ne velim. On je poštenu filistar.

LUDWIG. On vam nudi spas.

KARLO. Ja ne ću njegova dara.

LUDWIG. Pa čemu velite, da je vaš ponos manji, kad su vaše riječi iste?

KARLO. Riječi jesu, — ali srce, misli? (*Pauza*). Ivane, čujte me. Ne govorite, da sam slab, ne. Ja sam mlad, živ; teško mi je biti hladnu. Moje su osnove tako lijepe, zanosne; a eto, kakva je realnost! Tu sjedi i drijema moj otac, na pola ludi starac, koji je zakartao svoje imanje; — a ja, s propalim nadama, moram da ga vučem u svijet. Kamo, kamo? Oh, ja sam bolestan, nervozan; dajte mi zraka, ponosa! Ne, — mržnje mi dajte, da opet budem jak. — — Slab sam, slab — —

LUDWIG. Učinite se jakim.

KARLO. Kako, kako? Ivane moj, — pred par časova vidio sam svu grozotu svoga položaja. Da je moj otac promišljen, zdrav, da trpi sa mnom i da me pomaže, — oh, onda bi bilo lako pregarati. Ali ovo! Eto, — on nazivlje toga filistra lopovom, zove me, da ga ubijem, diže batinu na nj; a za čas čuje, da će u njega kartati, — i smije se s njim. Još ga nazivlje dobročiniteljem, spasiteljem!

LUDWIG. Što ćemo? Njega ne smijete kriviti; on je lud.

KARLO. Ali da njega nema, bio bih ja jak i oprostio bih mu, što je i moj imutak prokartao. Samo da mi je ostavio snagu! Oh, — sve je vrelo u meni, sve kipjelo od bijesa i od mržnje pred par časova: htio sam da toga plebejca pograbim i isturam na polje . . . a morao sam se sjetiti, da je on tu s pravom vjeronika. Ja nemam više ni prava ni moći.

LUDWIG. A vaš ponos, vaš prijezir?

KARLO (*Seće lagano, govori nesuvislo*). Da, ja sam slab. Jesam, jesam — — Ivane, mene je stid. Oh — nijesam ja tomu kriv. Tko da pogleda u oko ovako

crnoj budućnosti? Kako da živim s ovim poludjelim starčićem, koji će me živa izjedati, što ga nijesam poveo k stricu na rug filisteriji — —? Čitav dan da radim, a u veče da slušam njegove ludorije!

LUDWIG. Karlo, što očajavate, što krzmate? U borbi života zaboravljaju se hiri mržnje. Čujte me. Reći ću vam nešto važno i veliko, — onako, kako sam vam govorio prije mnogo godina, dok sam vas, dječaka, učio poimati svijet. Ne, ja vam ne vjerujem: vaša snaga nije bila u mržnji. Ona je bila u ideji, koju ste zamislili. A sad, — sad vas je na pô puta zaustavila teška realnost; vaše nade pretvorile se u gorko razočaranje, vaša snaga u mržnju. Zato se i čutite slab, nemoćan; — jer mržnja ne daje nego časovitu tvrdoću. I eto — dok vam na putu do uspjeha stoji jedan slabi starac, vi iz te mržnje ne ćete da učinite, kako treba, — nego pripovijedate, kako ste mu zahvalni, što je s vama tako učinio. Karlo, Karlo! Kanite se toga! Gdje su vaši ideali? Zar nemate više jakih, svojih misli?

KARLO (*pauza*). Imam li? (*Pauza*). Možda su negdje u dubini srca; van im ne da očaj.

LUDWIG. Ta nemojte uvijek o očaju i mržnji. Ako ne možete da podnesete, ako ne ćete da nastavite mučnu stazu, — a vi čuvajte radi hira toga ludoga starčića. Čuvajte ga od ruga filisterije! Ajte k stricu! Ajte k stricu!

KARLO (*lagano, duboko*). Tamo?

LUDWIG. Pa da! Drugamo ne možete. Vi hoćete da sačuvate sitni ponos pred svijetom? A pred sobom samim? — — Ajte k stricu! Budite njegov pisar i — čuvajte svog oca.

KARLO. Ludwig, molim vas, ne govorite mi tako. Vaše su riječi strašne. Oh — a ja sam tako slab, gotovo bolestan.

LUDWIG. Ajte k stricu! Ta vi već u sebi ne čutite pobude za što veliko.

KARLO (*pauza. Muklo*). Ne znam. (*Sjeda na fotelju desno. Razmišljanje. U zatku se otvore vrata, na koja izvire dva trgovca, gestikulirajući. Opet pauza. Najednom u pokrajnjoj sobi netko nespreno udari par tipaka staroga glasovira*).

KARLO (*naglo*). Ivane, što je to? Što je to?

LUDWIG. Netko lupa po tipkama staroga glasovira.

KARLO. To je on, — filistar! (*Ide k vratima naglim koracima*). On je, on je! Lopov, lopov! Stari glasovir, kojega se već godine i godine nitko dotakao nije, — to on otvara. On ga procijenjuje! Lopov, lopov! Ivane, amo k meni! Idemo van! Ja ne idem k njemu nikad, nikad! Djedovski glasovir! Oh, oh — Bože moj! To su eto njihove duše, to su računi tih podlih trgovaca. Ivane, moj šešir! Van, — u svijet. K njemu nikada.

MARIJAN (*budi se*). Što je tebi, Karlek —? Zar ste se svadili kod ferbla?

KARLO (*skoči k njemu i vuče ga; stolac škripi*). Oče, ajte — idemo van, u svijet, daleko od njih, od tih gnusnih trgovaca. U svijet, u borbu.

MARIJAN (*glupo*). Što, što? (*Na lijeva vrata ulazi Marko*).

Prizor peti.

Svi.

MARKO. Kakva je to buka?

KARLO (*nasrne nanj*). Što ste radili u onoj sobi, što ste se pačali u stari glasovir?

MARKO. Karlo, ti si bogami lud. Kako to govoriš sa stricem?

KARLO. Odgovorite, — zašto ste dirali u stari glasovir?

MARKO. Alaj je to čudno! Bože moj, — htio sam vidjeti, je li što vrijedi.

KARLO (*sjeda*). Djedovski glasovir! Stari, djedovski glasovir! On računa i s tim! Da, — toj filisteriji nije ništa sveto.

MARKO. Ti si glupi aristokrata.

KARLO. Nijesam. Ja hoću da budem drugo. Ti me tako zoveš, koji deklamuješ o žrtvama, lažeš o svom poštenju i trgaš prah sa starog glasovira. Da — vi računate svaku sičnicu djedovskoga doma, vi špekulirate sa svim. Vi brojite svaku riječ, svaku uslugu; sve vam je račun. K vama da odem? Oh — vi biste računali svaku mrvu kruha, što bih je pojeo. Svaki čas moga boravka u vašoj sobi izračunali biste, i htjeli, da vam sve to otplatim podlim laskanjem, — da vas zovem dobročiniteljem, spasiteljem! (*Gorko*). Žrtva, žrtva!

MARKO. Čovječe, je si li ti pri svijesti?

KARLO. Da, ja sam lud, lud. Oh kako boli, kako boli!

LUDWIG. Karlo!

MARIJAN. Što se tu svadjate o prašini? Vi ste djeca. Johann, recite, da donesu karte.

KARLO. Ne oče! Ovo je ozbiljan čas. Odlučite, mi idemo odavde.

MARKO. On ide! Karlo, zar si šenuo pameću? Kuda da vučeš toga starca?

KARLO. U svijet. U borbu. Kamogodj! Kad vam nijesam mogao biti gospodar, ne ću da vam budem sluga. Neka propane laka mladost, ostat će tvrd ponos.

MARKO. Što ti buncaš? To nije ponos, to je ludost!

KARLO (*bijesno*). Ne, to je ponos. Ja mrzim vas, vi filistri, i vašu trgovinu i vaš novac mrzim i vaše račune i vašu praktičnost. Ja prezirem vas, koji u novcu tražite jamstvo lakoga života. Ja hoću snage!

MARKO. Prestani! Nijesam došao amo, da u ludo gubim vrijeme rječkanjem (*Ide k Marijanu*).

KARLO. Ja vam se odmah mičem s puta. Oče, idemo!

MARIJAN. Kamo?

KARLO. U svijet, U borbu,

MARIJAN. Što—o? U svijet?

KARLO. Da. Ja ne ću da ostanem kod toga čovjeka. Idimo!

MARIJAN. Kamo da odemo? Ja ne idem nikamo.

KARLO. Vi ne idete? Ivane, — on ne ide.

MARKO. Vidiš, fantast! Misliš, da su svi ljudi usijane glave kao ti

KARLO. Ludjak je to! Ivane, — kuda ćemo?

MARIJAN. Karlo, što tu brblješ. Ostanu tu, igrat ćemo ferbl. Ja ne idem nikamo.

MARKO. Daj, Karlo ne budi lud. Ja ti opraštam sve, — samo se umiri i ostanu s nama.

KARLO. On hoće da mi oprašta! Ja ne trebam ni tvoga oproštenja, ni spasa. Ostanite vi tu; ja idem.

MARKO. Karlo, ti ideš? Ostavljaš oca?

KARLO. Oh, on je star, slab; on ne vidi onoga, što ja vidim, on nema čuvstava, koja ja ćutim. On će podnijeti, on će dokartati svoj život do kraja. Ja ne mogu.

MARKO. Oholi egoista!

KARLO. Nije to egoizam. To je ponos. Ja ću možda oskudijevati, ali hoću da ostanem jak. Ja idem.

MARIJAN. Karlo, kuda da odeš sam?

KARLO. Sam — — sam — — Ivane, vi ćete s menom. Ajte; nas dva ćemo skupa da trpimo.

MARKO (*prezirno*). Dvije lude!

KARLO. Šutite! Ne ogorčavajte mi zadnje časove u ovoj kući. Da, — vi nemate toga čuvstva, vi procijenjujete djedovski glasovir! Vi ste mirni, dok se ja kidam od boli.

LUDWIG. Karlo, budite jaki. Bliža se borba života.

KARLO. Bit ću jak. Moja je snaga u mojem cilju. Dok sam u sitnim čovječjim čuvstvima tražio oslona, u mržnji i očaju, mogli ste zapovijedati sa mnom. Ali eto: ovaj čovjek (*pokazuje na Ludwiga*) naučio me, da se život pregara za veću ideju. (*Marku*). A vi, vi ste došli u čas, kad sam stajao neodlučno, i lupnuli po onom starom glasoviru. U taj sam čas najbolje vidio vašu niskost, vaše čovječansko cjenkanje. I meni se otvorile oči sasma; spoznao sam, da ne valje pregarati za niski hir, nego za ideju. Sad ćutim u sebi jakost, snagu. Sad ostavljam, što me je smetalo na putu, i idem s Ivanom u život. Oh, ne će me ubiti bura života, ne! Ja ćutim u sebi opet snagu, da se žrtvujem. Dok sam vas mrzio, bio sam jednak vama; a kad opet dodjem, amo, doći ću jači od vas. Ajdmo, Ivane. Oče, zbogom!

MARIJAN. Karlo, kuda ćeš? Dodji, igrat ćemo ferbl.

KARLO (*lagano*). Ne, ja ću doći kasnije. Ne na ferbl, nego na težu igru. Kad budem jak, doći ću da vam pokazem svoju snagu.

MARKO. Ti si smušen.

KARLO. Oče, zbogom! Igrajte ferbl i budite sretni; ja stupam u život. Zbogom, zbogom!

MARIJAN. Karlo, ti si dobar, ti ćeš doći brzo natrag. Risov — —

KARLO. Da oče, doći ću. Doći ću, da vas odvedem u novi dom, u svoj dom. Ovdje je sve trulo. Zbogom!

LUDWIG. Zbogom, gospodine Marijane. Karlo, ajdmo!

MARKO. A meni; — ni zbogom? Zahvali mi bar, što ću ti oca hraniti

KARLO (*gorko*). Hvala, hvala! Računajte sad, proste su vam ruke. Ja idem.

MARKO. Vratit ćeš se ti brzo. Nije život za fantaste.

KARLO. No ako me i ubije bura života, — ne će me ipak na vaš prag doturati. K vama ću doći, kad budem gospodar.

MARKO. Da mi se narugaš?

KARLO. Ne. Da vam pokažem svoju snagu.

MARKO. Hm, hm. — —

KARLO. Oče, zbogom!

LUDWIG. Zbogom! (*Odu.*)

MARIJAN. Kamo je on otišao, kamo?

MARKO. Pusti ga; on je lud.

MARIJAN. Karlo, dodji na ferbl. Što ću ja bez tebe. Kamo si otišao, kamo? — — —

MARKO (*ide i gleda u hodnik, kojim su otišli Ludwig i Karlo. Pauza. Vrti se i pljune ironički. Onda pogleda na sat. Mirno.*). Gle, već je doba dražbi.

m. nv.

Naš Matić.

(Svršetak.)

IV.

I došla ta nedelja. Ustao sam po običaju dosta rano. Bio lijep dan. U dvorištu vodio Matić nekoga meni nepoznatog čovjeka sad u štalu, a sad opet po dvorištu, i pripovijedao mu nešto veoma važno. Opazio sam to po crtama lica i kretnjama tijela.

U podne nas pozvali mladenci na pir. Mi im obećasmo, da ćemo doći. Vjenčanje se imalo obaviti po podne poslije večernje.

Odem u kavanu i sjednem k oknu. Bilo mi dugočasno. Očekivao sam svadbenu povorku našeg Matića.

Večernjica bila tek svršena, i ljudi šetali u svečanom ruhu ulicom. Mladji parovi u živahnom razgovoru; a stariji ozbiljno, mučaljivo. Sve svečano, pa i iste bakice tiho popostajale ulicom i stiskale vjerno onaj bijeli rupčić, što su ga imale u ruci uz molitvenu knjižicu ili kronicu. Stiskale to oboje na prsa, kao da hoće da zaustave u duši sve pobožne osjećaje, kojima im se napunile staračke grudi u crkvi. Meni je bilo tako prijatno, tako milo. A u kavani — vika, dosada, zagušljiv dim. Ostao sam ipak unutra, da dočekam već jednom našega Matića.

Tek iza nekoliko vremena pojavi se laki oblačak prašine; i ja prepoznam našega Šimela i Zelenka. Išla su dvojica kola. Naprijed kasala lagano nekaka sasma obična kola s dvije starije osobe (bili su to valjda kumovi) i s dvije mlađe. Druga su kola bila naša. S prednje je strane sjedila Marija s jednim mladićem; a straga naš Matić s djeverušom.

Marija pregledavala, veselo, razvaljenim očima, svijet, i nastojala, da se drži što svečanije. Obučena je bila u bijele halje s vjenčanim vijencem na glavi, jednostavno no prilično ukusno. Mladić, što je sjedio uz nju, pazio je neprestano, da ni malo ne zgužva oprave nevjestine. Jedina se nemirna djeveruša neprestano prokšeno vrtila i smijuckala; očito jê to sve veoma veselilo.

Tek — Matić sam! Obučen sasma u crninu. Brk mu zasukan pošteno, kosè uredno očešljane. Uopće je iz cijeloga Matića strujila neka brižna urednost. Pa ona crna vrpca, što je zamijenjivala kravatu, pa bijela kano snijeg košulja, pa crne kao ugljen i sjajne čizme, — sve se to vidjelo svečano, čisto, lijepo. Sjedio je na dušecima lagano, ispravljena tijela, podignute glave; činilo se, kao da nešto čeka i namjerava, da se taj čas digne. Naš Matić je uvijek isti. Ispružio je bio malko vrat, pa se zagledao u svog privremenog zamjenika gore „na boku“, na onog posve mladog momka, s kojim je još u jutro ulazio u štalu. Lice mu je sada bilo strogo, ozbiljno, hladno, tako te se sirota Marija sve češće u njega zagledavala, pa bivala sve ozbiljnijeg lica. Pobojala se valjda, da mu se ne mili njena radost.

No Matić nije se obazirao ni na koga. Bilo mi je žao, što se on ni u „tako važnom“ momentu ne može voziti bezbrižno i veselo. Uvijek službeni izražaj lica! A to više, što se on sada vozi kao gospodin u gospodskim kolima, pa — na vjenčanje!

Nadao sam se, da će na njega djelovati i ova vesela djeveruša pokraj njega. No Matić je pratio pomno svaki kret mladog zamjenika. Čim bi se onaj samo nagnuo, mljasnuo jezikom, strгнуo nogom po dasci, — čim bi se mašio biča i stresao uzdama, odmah se to opažalo na licu Matiću. Iskočio bi mu nabor na čelu, trznuo mu se jedan brk, preletio mu zlobni posmjeh licem ili bi inače pokazao „kiselo lice“. Kad ne bi mogao već iz-

držati koju ludost „onoga“, protegnuo bi se za cijeli pedanj i pomno gledao, je li su čemu u istinu krivi konji ili onaj nesretnjak. Sve on ogledava štrange i vagire, da vidi, koji konj bolje „povlaći“.

... — Onaj na boku n. pr. nije trebao da ošine Šimela tako jako! Mogao je nad njim samo po zraku da švijugne bičem. A onda, — drugi put trebalo je Zelenka ošiniti samo po boku, a ne po cijelim ledjima i ne tako jako. Ta je li taj čovjek za Boga slijep, te vozi baš po najgorem putu? Zar se nije mogao da ukloni onom kamenju (eto, sva se kočija trese); pa eto, ne uklone li se konji sami, „onaj“ će ih natjerati ravno na jarak na ulici. Taj čovjek ni našto ne pazi, samo bi „paradnoga špilao“. — ... To se sve moglo opaziti na Matićevu držanju: čas bi se sagnuo, čas protegao, čas prstima micao kao da drži uzde u rukama. Samo kad bi se nešto mirnije spustio na dušeke, značilo bi, da se bura po malo stišala. Tad bi tek Matić pogledao svoju Mariju i ostale u kolima. Činilo se pače, da je iznenadjen, kako to, te svi ovi ljudi ne vide „što stvara onaj nečovjek gore na boku“. Ta on je bio za cijelo siguran, da nije ni držanje „onoga“ pravo držanje „paradnoga“; ni šešir si nije pravo namjestio i gle! — kako se zgurio. Obistinila se slutnja, koja ga je mučila cijelo po podne; „onaj“ se ne zna zbilja ni da obuče pravo za taj posao. I Matić je bio srdit, što to sve sada ne vide oni u kočiji. Oni ništa ne vide.

V.

U taj se čas kočija nešto strese i stane. Matić se trgne i skoči na noge na čudo svih ostalih. Šimel kanda je bio zadovoljan, što su stali; ali se zato Zelenko silno uznemirivao. Ušima je strigao, kopitom lupao i glavom silno mahao. Očito je bilo, da se nečega plaši. Pa i jest tako. Vjetar je bio nanio nasrijed ulice nekaki šareni plakat od cirkusa i toga se konj plašio.

Mato je stajao sprijeda u kočiji i gledao, što li će sada početi „onaj na boku“. A onaj se siromak sagibao i gledao, što li je to, — nije limožda dospjela štranga konjima medju noge, pa je mljaskao i nježno povikivao: „No fuks, hajd no hajd“! Ali kad mu nije ni to pomoglo, ostavi ga strpljivost i nježnost: on se sagne da dohvati bič.

Matić je to sve napeto promatrao i — kanda ga je veselio neuspjeh zamjenikov i neposlušnost Zelenkova. Ali se jasno opažala njegova sve veća uzrujanost. I kad se onaj dohvatio biča, nestalo je i Matiću strpljivosti: on pocrveni, brk mu zadržee, pa jarnosno protisne: „Ti dangubo!“ I Matić dohvati se rukom ledja kočijaševih. „Ideš dolje, ti magare! (glas mu je s jarosti prodrhtavao). Hoćeš li, da mi konje pokvariš, ti beno, ti ludo ludasta!“ — —

Matić skoči s kola i u jedan se mah popne na bok. Njegov zamjenik jedva je mogao da sadje. Oni u kočiji bili su se malko smeli; jedine je Marije bilo čovjeku očito žao. Blijeda je i ispravljena promatrala čas Matića, čas konje, a čas „onoga drugoga“.

Onaj nekako smeteno gleda u stranu i mrmlje:

— A što sam ti ja kriv, kad imaš tako plašljive konje!

Za Matića regbi da nije u taj čas egzistovao cio svijet. Sagne se do uzda, omota ih oko ruke, sagne se još jednom, pa potrepta Zelenka i Šimela.

— No Zelenko, dobro moje pssst! Mir, mir, Zelenko! Šimel i ti pssst, mir!

Zatim se pridigne, metne dio uzda pod stegno, cmokne jezikom, čisto čudno potegne desni remen uzda jače no lijevi i uz nježni: „No Šimel, no Zelenko!“ upravi konje na desno.

I kao da su njegove riječi imale neku tajnu moć, konji se lijepo maknu. Kočija se malko trzne; oni se u kočiji nagnu naprijed. Matić obadje poderani onaj plakat, švijugne bičem po zraku, i kola pojure. Matića je u taj čas zalio svjetli val veselja: njegovo je lice bilo vedro i brci su mu podrhtavali s radosti. Zagleđao se u svoje konje, zaboravio na sve neugodnosti, te opet nastojao, da poprimi izraz nehaja i hladnokrvnosti, službenosti.

Bog znao, što je on tada osjećao!

Kola su pojurila, izniknula. I ja se požurim prečim putem k crkvi.

Matić se zadubao u svoje konje. Marija bila blijeda kao krpa; mučile je valjda kobne slutnje za budući život. Bilo mi je sirote žao. A ona se vesela djeveruša primirila i zagledala u blijedu „mladu“.

Matić me opazi, nakloni se, i pogled mu opet skli-
zne preko uzda do konjskih glava. Ni na vjenčanje ne
može naš Matiće da se vozi nego tek kao paradni kočij-
jaš! Pa kako je vješto, umjetnički zaokružio pred crk-
vom! I tek kad je djever s Marijom sašao s kola i
djeveruša se nestrpljivo na nj ogledala i Marija ga
nekako čudno tužno pogledala, onda je tek lako, lako
porumenio, malko se zasramio, zamislio i — zlovoljno
sašao s kola.

Udje u red. Povorka krene u crkvu.

VI.

Bili su već izišli iz crkve. Prvi novovjenčanici. On
se nije ni za dlaku promijenio. Ona se vidjela nekako
blaženija, sretnija nego prije. Slutnje regbi da je ostavile.
Pogledavala ga tako srdačno, toplo, te mi se činilo,
kao da je u tim pogledima bilo i — zahvalnosti, što ju
je ipak uzeo. . .

Dodjoše do kočije. Prvi se Matičev pogled ustavio
na konjima i na kolima. Pričinio mi se taj pogled tako
strašno, strašno tup. Kad su posjedali u kočiju djeveri i
Marija, Mato uhvati za kvaku od vrata i zatvori ih, baš
kao da vozi nekoga tudjega gospodina ili gospodju koju,
a ne svoju — ženu Pridje k boku i popne se na nj
sasma mirno kao i uvijek.

Marija je sjedila na onim mekim dušecima. Plaho,
strano joj je bilo; nemirno se okretala; njoj je nešto
manjkalo: ono mjesto kraj nje bilo je prazno, pusto.

A Matiće je samo švijugnuo bičem, i konji pojuriše.
On je bio i opet samo kočijaš. A oni ostali mišljahu
valjda: „Eh, šta ćemo, kad je on jedini pravi kočijaš, kad
druga nema.“ — —

Kočija se obavila prašinom. Matiće mi bivao sve
dalje; ali u mojim je očima sve više rastao. Činilo mi se
kao da ima na jednom oko mene silu, silu Matića: svi
su u opancima, u surini, svima su lica ista, — svi su
isti, naši Matići. I oni su se množili; dolazile su čete
sa sviju strana, — i svi su se klanjali i skidali pokorno
kape i šešire. I svi ovi ljudi kao da nijesu ni za što drugo
stvoreni, nego da budu svagdje i svagda samo paradni
kočijaši, ludi Matići.

Pošao sam kući; a u grudima mi je bilo tjeskobno, a u grlu me stislo. I bilo mi je da zaplačem.

Te večeri nijesam išao ni na svadbenu večeru. Bilo mi je teško. Još kasno u noći mučilo me pitanje:

— A zar uvijek tako? — Pa za čas opet;

— A zašto je ipak naš Matić takav? Tko je kriv?

Riješenje toga pitanja ne usudjujem se iznijeti. Malo ljudi misle o tome, pa bi me krivo sudili.

* * *

— Pa što će nam ta priča?

— Ja vam velim: nije to tek priča; to je prava istina. I upravo me zato tako, tako boli. — —

Paul Sysacki.

Fran Govékar.

(Odlomek iz „Literarnega boja na Slovenskem“.)

(Konec.)

VSlovincih se očita vsakomur, kdor koli kaj novega (v literaturo) uvede, da pohujšuje!

To se je predbacivalo že prvemu našemu pesniku, dr. Francetu Prešernu (r. 3. grudna leta 1800 — u. 8. svečana 1849.) — to je skusil i „stvaritelj slovenskega romana“, jeden najdelavnejših mož slovenskih, plodoviti pesnik, za svoj čas jedini merodajni kritik, učitelj tedanjih slov. pesnikov in pripovedovalcev, starina Josip Stritar (rojen 1836. leta), profesor na Dunaju (v Beču)... Kaj vse je pa slišal „slovenski Šenoa“, odlični pisatelj izvrstnega „Sosedovega sina“ in znanega „Desetega, brata“ — neumrli Josip Jurčič (r. 4. sušca leta 1844. — u. 3. majnika 1881).. Kaj vse se je pisalo proti njemu osobito tedaj, koje prinesel „Slov. Narod“ (najboljši slov. dnevnik), čegar urednik je pokojni Jurčič bil dolgo vrsto let — do smrti svoje, spisek „Bela ruta — bel denar“, kjer se kaže „celibat“... Še celo pred par leti, ko se je mej „zbrane Jurčičeve spise“ uvrstil i ta „zagrešek“ pokojnega velikana muze je vstal

dr. Lampe v „Dom in svetu“ („jedini ilustrovani slov. beletristični list“) in dokazoval, da „dijakom še ni treba biti takim filozofom, da bi vedeli, kaj je „celibat“ — da bi i ti znali, da se češče prelamlja...“ No, mi ne bomo trdili, da ni imel dr. Lampe prav, niti ne bomo zagovarjali profesorja Levca, urednika „zbranih Jurčičevih spisov“ sedanjega predsednika „Matice slovenske“; kajti to ni naš nalog... Sedaj bi povedali še lahko celo zgodbo, kako se je rohnelo proti ubogemu Jurčiču, koje v osmi šoli v „Slov. Vili“, almanahu za slov. dijaštvo, kojega je izdal on leta 1865. v zvezi s dr. Fran Celestinom (r. 13. novembra 1843. — u. na vernih duš dan leta 1895 v Zagrebu) in Franom Marnom (poznejšim gimnazijskim profesorjem) priobčil „Jurija Kobilu“, povest iz znane reformacijske dobe na Slovenskem. Pokojni dr. Janez Bleiweis ga je pošteno okrcal javno v „Novicah“. Pokojni Janežič, urednik „Slov. Glasnika“, v onem času jediniga slov. leposlovnega lista, kamor je i Jurčič mnogo pisal, ga je tudi okregal...

Znan je boj proti velikemu pesniku Simonu Gregorčiču (r. 1844.), znani i članki v „Slovenču“ leta 1882. — znane Gregorčičeve pesni „V obrambo“ in zloglasno pisarenje urednika „Rimskega Katolika“, sedanjega krškega škofa dr. Antona Mahniča...

Vsak izobražen Slovenec ve, kaj se je vse pisalo in govorilo (in se še!) o Antonu Aškercu, dr. Ivanu Tavčarju in kaj se še sedaj čita o mladem naraščaju, o Ivanu Cankarju, o Zlogonskem (Ivan Žmavc) i dr. — Veleznamenit je tudi boj radi „Vide“, koju je speval v 12 številki 16. letnika „Lj. Zvona“ Kazimir Radič (Dr-ganc) in radi cipelic veleslavnega S a m a S k o k a...!

Naravno je torej, da ni mogel, boljše rečeno, da ni smel Govékar pred vsem tem varen biti. Govékar se napada, da pohujšuje s svojimi deli mladež... Mi ne bomo niti zavračevali napadov niti kazali bedastočo znanih kritikastrov, ker se to že samo obsoja! Poleg tega je pa o tem že veliko napisanega. Ὁλοκλις εἰς Ἀθῆνας!

*

„Oglejmo si Govékarja natančno, objektivno, nepristrano!“ Tako nekako smo rekli v početku. Oglejmo si ga torej! —

Mnogo se govori, da je Govékar oče, početnik slov. realizma; nekteri celo tradidirajo, da — naturalizma!

Je pa istina to?

Ne! — Govékar je le naš realizem bolje razvil, ga takorekoč postavil s krasnimi svojimi deli na višek... Realistične povesti smo čitali na Slovenskem že precej pred njim.. Kdo more trditi, da ni Janko Kersnik (rojen 4. septembra 1852. — umrl 28. julija m. l.) pravi realist; njegov „Očetov greh“ nam jasno priča, kaj je bil pravzaprav umrl naš Janko!

Ne trdimo da ni, Govékar prvak slov. realizma — tudi ne zanikamo, da se on v svojih spisih ne nagiblje bolj k — gorje! — naturalizmu. A naturalist — kakor ga nekteri zovejo — on ni nikdar niti bil niti ni! Mogoče je pač vse — mogoče se tudi še Govékar toliko povspne, samo, če bo tako napredoval, kakor napreduje sedaj, a gotovega še ni nič...

Kakor Kielland tako tudi naš Govékar ni nikak globok psiholog. Pri nas v Slovencih namreč so se počeli v zadnjem času jako nauduševati za dušeslovje. No, ravno grajali ne bomo tega, vendar, gospodje! vse, v koliko je prav! Neka meja mora biti povsod! Po našem mnenju bi Dolenceva povest („Kam plovemo.“ Lj. Zv. I. 1897) imela večji utis na čitalca, ko ne bi imela toliko psihološkega razpravljanja. Naš Govékar ni prijatelj tega. On opisuje v svojih delih človeško družbo, prikaziva ljudi s dobrimi in slabimi lastnosti — očrtava i idealno mladino i resno starost — slika posameznike v njihovi strasti, kaže sebičnost, slavohlepje.. domoljubje.. pravičnost.. nadutost.. ponižnost.

Govékar je mojster-stilist. Žal, da se pozna nekterim njegovim spisom („Vzor“) naglica. Jezik pa zares včasih uporablja šablonski.

Govékar je tudi fin satirik („V krvi“, a osobito „Triglav“); s vso brezobzirnostjo biča „življenje“ današnjih višjih slojev; posebno „na srcu“ so mu kavalirji raznih boj, ki imajo pa to veliko hibo, da so si skoro vsi (pri njem) jako identični.

Izborni Govékarjev dialog se mnogo hvali. In res! On nam poda s svojim dialogom na dveh straneh toliko, kolikor bi pri kakem drugem na petih zaman

iskali. Iz dialoga se češče spozna cel karakter junaka (junakinje) pri Govékarju. Dialogi, osobito „V krvi“ (v salonu grajšakinje Žuljanke, slikar Tužen in Tončika, Pajk in Strel, i. dr.) ravno dajo ono mikavnost, ki se tako zelo pogreša v nekterih, inače dobrih, romanih. —

Govékar je še mlad talent; od njega se nadejamo še mnogo, mnogo. Gleda naj torej na to, da izpolni naše upe — dosljedno naj ide za svojim ciljem, naj ne pazi ne na levo ne na desno. Znano mu je vendar, da smo mi Slovenci jako najivni in oskosrčni! Naši književnosti treba novega, bujnega življenja! Mi moramo iti vedno više. Deviza naša mora biti: Naprej — ako tudi „poginejo“ vsi naši obskurni idejalisti!!

Z. Pečanov.

Književne bilješke.

II.

Onomadne prebirući medju svojim hartijama nekoliko narodnih pjesama iz okolice Dubrovačke, što sam ih sabrao još godine 1890. vjerno po seljačkom kazivanju, ustavi mi se oko na jednoj. Pjesma je bila intitulirana „Propast na Jehovom Zupcu“, i odmah uočih ime Vukalović Luke. Sjećajući se vrlo dobro toga savršenog značaja iz glavnog eposa našega Omira Fra Grge, brže je bolje stadoh čitati. Ostadoh razočaran.

Pjesma glasi doslovce:

„Sve planine obasjalo sunce, — Samo nije na Jehovu Zupce; — Mrkla ih je pritislula tama, — Mrkla tama od Trebinja grada, — U toj tami ljuti Arnjauti, — A pred njima Skendere Bimbaša — On potuče pod Jehovom Zupce, — Po izdaji Marinović Gliga. — Gligo izda milu braću svoju, — A za mito Skendera Bimbaše. — Kad podigne Vukalović Luka, — Kad podigne četu sa Zubaca, — Pa on sidje na Draču duboku; — Hitio se Polja i Čičeva, — Uhitio se visoka Vrbovca. — Spade Luka pod Jehovu ravnu — Pod Jehovu u dole Mijoje. — Tu je Luka s vojskom počinio. — I on robi šumu i površje, — Da on skupi svojoj vojsci hrane. — Kad to vidje Marinović Gligo, — On otide u Trebinje ravno, — U Trebinje pod selo Carine — Do ča-

dora Skendera Bimbaše. — Bimbaši se poklonio l'jepo: — Sve mu kaže, gdje počinu Luka, — I kaže mu klance jadicovce, — Kako li će uhvatiti Zupce. — Kad razumi Skendere-Bimbaša. — Noću svoju podigao vojsku, — Osam stotin ljutih Arnjauta, — Pa udari na dole Mijoje — Prije zore i bijela dana. — Kad se Luka u nevolji nadje — A opkoljen sa četiri strane, — Pleći dade, a bježati stade; — A za njime svakolika vojska. — Ma ih gone ljuti Arnjauti, — I potuku pod Jehovom Zupce. — Začudi se i gora i trava — Šta učini ota vlaška raja. — Čapi pušku, da b'je gospodara, — A sazove Luku kapetana; — Luka dodje, a sramotno podje!

Ne mogoh nikako da dovedem u sklad onoga Luku, koji se u boju na Grahovcu na Spasovdan godine 1858. borio kao pravi lav: „— Grede Luka proz hiljadu muka, — A dobri ga ne izdaju druži. — Odasvuda vatra praši živa, — Odsvud krešu posjekllice ljute; — A vojni se deru upravnici: — Ne daj proći gjaurinu kletu!“ (Martić: L. Vuk. V. „Trisveta“) i koji, pošto potuče hametom Turke uz pomoć hrabrih Crnogoraca: „— Nije junak, ko gleda uzdarja, — Niti ko se bije za stecivo, — Niti ko se rani za kolajnu, — Već koji se za slobodu trudi — I za ljubav zavičaja draga, — Za staricu od harnosti majku, — I dječicu na ognjištu svomu, — Pa i gine za nevolju ljutu. — (idem). Kako da se to složi s Lukom, što u narodnoj pjesmi „pleći dade, a bježati stade?!“ Zagonetno će se činiti ovo antipodično mnijenje o Luci „kapetanu“ (u titulu se slaže i Martić: „Pokliknula od Krstaca vila, — Ter dozivlje Luku kapetana“ (Vuk. IV. Vojska).

Dok ga je Martić zabilježio zlatnim slovima u predaji o narodnom hercegovačkom ustanku, kao što je Luka i zaslužio, jer se odrazuje u njemu blaga i milosrdna ćud naroda, pjesma ga iz dubrovačkoga okružja grdi.

Prvi je uzrok antipatije proti Luci u tom, što je Luka hajduk, jer dubrovački seljak, koji nema u sebi duha brdjanskoga — valjda zbog toga, što bijaše uvijek u doticaju s finom vlastelom — ne shvaća ustaškoga hajduka u pravoj njegovoj slici: „I zabludnu gorskom odmetniku, — Koji bludi, ne da puku hudi, — No da svojim prikloni glavu — Od zuluma i od noža kruta, — I da koga okaje brajana“. (L. V. I. Hajdukovanje). Dubrovački seljak smatra hajduka hrdjavim čovjekom, paliknom, oderačem itd. A možda je tome uzrok i taj, što je taj seljak mnogo pretrpio od crnogorskih hajduka, koje nije vodila većinom u hajdukovanju želja za slobodom, već za otimačinom, jer, čuteći u sebi onaj ratoboran duh, ne mogahu se posvetiti mirnu životu i poljodjelstvu, već se mašaj mača i handžara, da zadobiju otimačinom svagdanji hljebač. Kad je nazad dvije godine knjaz Nikola prolazio u kočiji iz Kotora preko Dolnje Župe u Dubrovnik, za njim

se čulo nekoliko zvižduka. Tako mrzi tamošnji narod Crnogorce! S ovom plemenskom se mržnjom razpirila i vjerska mržnja; i ja cijenim, da nije nigdje jača mržnja proti pravoslavlju nego ondje.

Ovi uzroci potakoše narodnu pjesmu, da se u epilogu izrugava „o ta vlaška raja“.

Toj će biti mržnji doprinijeli i zapisi Petra Njeguškoga: „Ter Milutin Luki pomoć daje — I zapise od pomoći vele; — Moći jesu Vasa velikoga, — A zapisi Petra Njeguškoga — (L. V. I.) jer nema, čovjeka, koga narod dubrovačke okolice više mrzi nego li vladiku Petra, koji mu je nanio mnogo muke i nevolje.“

I danas će putnik u čudu zapitati, što li znače sve one ruševine po Župi, Šumetu i Konalu, pa će mu odgovoriti: „Ovo su zlatne jabuke, kojima je darovao puk Petar Njeguš“. Mnogo sam puta čuo uskliknuti tamošnjega seljaka: „Još ga časte kao sveca, a onakova lopova ne bje pod kapom nebeskom“.

Isto kako nastaju iskrivljivanja u narodnoj pjesmi, tako u narodu samom mržnja medju braćom. Slabo mu je još znana ona: „Brat je mio koje vjere bio, — jer ga steže krvca i zemljica“.

Dubročanin.

Literarna kronika.

Tko je kriv? Napisao *Jure Turić* „*Vijenac*“ br. 28–30. Često se u nas čuje, a i čita, prigovor, da su naši pisci odviše malo hrvatski, da su zadahnuti sad više sad manje nekim kozmopolitskim mišljenjem, pa u velike podražuju strane književnike i književne škole. Tu se onda traži i uzrok pojavu, što naša književnost nema nekih individualnih, karakterističnih, eminentno hrvatskih crta, po kojima se u novije doba literature manjih naroda domogle ugleda i mjesta u svjetskoj književnosti.

Ovome prigovoru ne izbjegoše ni prvaci naše savremene beletristike: Gjalški i Leskovar. Jedino se za Kozarca veli, da je prost od ove mane. Imenu Josipa Kozarca može se smjelo pridružiti i ime dra. Jure Turića. Dašto — Kozarac je veći umjetnik od Turića; ali je zato Turić veći filozof od Kozarca. Kozarac je Slavonac; a slavonska je čud u velike pristupna maštanju, jer je usisala sav čar tamnih i romantičkih šuma; Ličanin Turić opet ozbiljan je i mrk goranin. Još su dvije razlike očite: na Kozarčevim se beletrističnim radovima vidi, da je do dna uronio u čar besmrtnih novela Turgenjevlevih, dok je Turić gotovo

do skrajnosti sačuvao svoju individualnost, — i ako se ovdje ondje opaža slabašni utjecaj Tolstoja. Kozarčeve radnje osim toga odišu nekim dalekim miljem, vedre su i posvema izrazitih kontura, dok je Turić na mnogom mjestu taman. No u obojice je dar promatranja jednako silno razvijen; obojica vade tipove iz hrvatskog društva i bave se analizom hrvatske duše; — jedino su tipovi Kozarčevi redovno fotografije iz reda inteligentnih ljudi, — Turićev pak iz prostoga puka.

Turićevi radovi iz mlađjih dana imaju jednu manu: odviše su tendenciozni. Čitajući ih, ja sam često pomišljao, nije li tendencija bila piscu premisom same radnje, u mjesto da joj je nužna i naravna konkluzija. Novela „Tko je kriv?“ svjedoči, da se Turić ugnuo i ovom prigovoru, uspostavivši potpunu harmoniju, kako ne bi radi odviše istavljene tendencije trpjela umjetnička strane njegove radnje.

Umjetno je težište ove novele usredotočeno u prizoru, gdje se Gajiša, omamljen špirom, podaje snatrenju i počinja zločin. Psihološka je analiza u ovom momentu tako savršena, tako precizna, minuciozno izradjena, da me je i nehotice podsjetila na majstorsku analizu Tolstojevu u noveli „Gospodar i sluga“, — u momentu, gdje se oba sa smrću bore u ledenoj, snijegom nasutoj poljani. Naravski: Turić je Tolstoja slijedio samo u formi, u načinu; — gradja posve je raznolika. Dok Tolstoj u času krize zapada u misticizam, Turić se ne udaljuje od zbiljne i hladne logike. Što Gajiša gubi moć spoznaje vlastitoga „ja“, — nije misticizam, već naravna i jedino ispravna duševna situacija, u koju je Gajiša morao pasti, iskušao tolikom nevoljom: neuspjehom na tržištu, razočaranjem pred trgovinom soli, globljen od odvrhovoditelja i stražara, razdražen od Todorine i omamljen otrovnim napitkom. Dok govorim o umjetničkoj strani Turićeve novele, hoću još da napomenem majstorski opis seoske krčme (pogl. II. i III.) i života u njoj, prikazan skrajnim verizmom, — pa vanjsku formu njegove radnje, jer ako se ona i ne odlikuje onom izbrušenom elegansom, kojom umiju pisati Gjalski, Leskovar, Vojnović i Borotha, a ono upućuje na uzorno poznavanje narodnoga govora i narodnih pjesama.

Nema sumnje da je pisac imao jasnu socijalnu tendenciju, pišući ovu novelu. Čitatelju daje zgodu, da je nasluti. Mi vidimo, da ovi ljudi, koje pisac karakteriše, žive u velikoj, kužnoj, zagušljivoj atmosferi; no ta atmosfera nije dosta osvjetljena. Pisac potanko crta užasne rak-rane na duševnom organizmu Gajiše i Todorine; no intelektualne začčetnike, koji su te rane pootvarali, pa u njih od vremena do vremena siplju doze otrova, kako ne bi zaejelile, — te je ljude pisac samo natuknuo. A treba dalje motriti, ispitivati, i nadjenim nevoljama potražiti lijeka.

Karlo.

Knjige družbe sv. Mohora. — Vsaki narod, recte: pametni in omikani sini slehernega naroda so osnovali „družbe“, kojih namen naj bi bil —: poučevati, izobraževati preprosti narod. Družbe so bile tu. In sedaj, kako izvesti svoje namere? S predavanji? S izdavanjem knjig? Poskusili so oboje. Naposljed so uvideli, da je najbolje — drugo. Počeli so torej s knjigami. A zopet so zadeli na težkoče — in se jeli povpraševati: Kake knjige naj pa dajemo narodu? Eni so odgovorili: — poučne; drugi: — pobožne; tretji: — leposlovne. In niso se mogli uikakor zjediniti. No, naposljed se je sklenilo zadovoljiti — vse in izdavat i poučne i pobožne i leposlovne. O tem li so imeli prav — hočemo o priliki izpregovoriti obširneje. Tako družbo imamo torej i mi Slovenci. Letos je izdala zopet lepo (šest) število knjig, koje hočemo v sledečem natančno pregledati. Urinilo se je namreč v to, sicer za Slovence jako zasluženno družbo, mnogo, mnogo, česar mi nikakor ne moremo, niti ne smemo odobravati! Družba sv. Mohora mora pomisliti: koliko odgovornosti je prevzela nase, koje počela in koliko zahteva narod od nje.

„Boj za pravico“, spisal *Fr. J. Milovršnik*. V gotovih momentih sem jaz velik prijatelj bedastoč; rad čitam knjige à la „Slušaj usode“ od Pavline Pajkove, samo — da se smejim, ali da preženem melanholijo, ki mi je često v gosteh. — Čital sem, čital in — prečital! . . . „Sreča!“ sem vzdihnil — „da je vendar že — — konec!“ Pomislite: „Sin bornih starišev, po imenu Grčar, prebrisan dečko, se nauči jermernarstva; kmalu pa popusti ta posel — uvidi namreč, da mu ne bo donašal mnogo koristi. Dečko je pohlepen po novcih. Postane hlapec; služi pri raznih trgovcih, jih vara — izkorišča njihovo zanikarnost. Postane sam svoj, se dobro oženi — kmalu ga vidimo kot bogatega posestnika, gostilničarja in veljavnega — župana. Kako je to dosegel? I . . . „greh, prevara, zločin, itd.“ mu so bili pomočniki. Da se pa stvar po „krščansko“ završi, se pa „mera“ napolni, „roka pravice“ ga doseže in „zaslužena kazen je tu!“ — Kriminalnih romanov Slovenci še dosedaj nismo imeli . . . no, kar je drugje, to seveda mora biti i pri nas! Nektere „nemške“ knjige za ljudstvo niso pisane baš v lepem jeziku in — Milovršnik si jih je vzel za vzgled. Njemu „grjijo kosti pri živem telesu“; on „se da videti“ itd. Pisec je hotel prikazati „boj za pravico“ in — naravski! — zmago pravice nad krivico, kar se mu je jako „imenitno“ posrečilo. O kaki tehniki v „boju“ ni govora. Značaji „delujočih oseb“ niso — značaji, temveč same — besede. Grčar (ako ga vzamemo kot značaj) je popoln „Uebermensch“, pismonoša — ovca, žena njegova — angelj, Jera — „čudotvor“, Lovrenc najmanj „hajduške čete poglavar“ ali kali? Pa kaj bi govorili dalje — vsaj je „Dom in Sveta“ kritik rekel, da „povesti se vidi vseskozi“, da ni pisana „tje v

en dan“, marveč je globoko in umno premišljena“. Zatorej nič ne de, če je „Grčar neka izjema mej našim ljudstvom“ — in če bi jaz rekel, da se v obče takih izjem tako opisavati ne sme!“

Gorjančev.

„**Bolgarija in Srbija**“. Opisal *Anton Bezenšek*, profesor v Plovdivu. — Tandem aliquando! Oprava knjige je prav lična, papir lep, tisek razločen — zunanost prav prikupljiva. In vsebina? Zelja naša, da se narod slovenski seznanj i s bratskimi narodi se je uresničila. Popis Bolgarske je mikaven, prikupljiv — vidi se, da g. pisec onod biva — popis Srbske pa nikakor ne zadostuje. Vobče je grajati: zakaj je opisal obe državi v jedni knjigi. Pametneje bi bilo tudi, da je opisal narodnosti, t. j. Srbe in Bolgare, ne pa — dežel. Dalje se se vidi tudi, da je to napisal — profesor. — Zemljepisni in gospodarski del bi se lahko okrajšal, vsaj vemo, da predolga opisivanja in številke ne zanimajo dosti preprostega čitatelja; narodopisni del pa vsaj nekoliko razširil, ker bolj zanima. Slovenščine tudi gospod Bezenšek ne zna popolno, no, pa to je pri nas sedaj v „modi“. Izrazov „zemljepisna širina“, „dolžina“, „finsko-uralsko pleme“ ne bode preprosti čitatelj razumel — trebalo bi jih razložiti. Še nekaj! Pisatelj je v predgovoru zapisal, da „nam morda še kdaj poda kaj o sosednih narodih“. Prosili bi ga, da naj to svojo obljubo izpolni in naj blagovoli napisati kaj pametnega toda ne o — Skipetarjih ali Turkih, temveč o Hrvatih!

K.

„**Poljedelstvo**“. Spisal *V. Rohrman*. — Poljedelstvo, kakor sploh ekonomija, se je jelo zadnji čas i v nas dvigati, kar ni ravno slab znak — tako visoko pa, kakor pri družih evropskih narodih, seveda še nikakor ne stoji. Novi poljedeljski stroji, umetno gnojenje in še marsikaj družega je popolno neznano našemu kmetu. — Rohrman nas seznanja na prav poljuden način s teorijo o sestajanju rastlin in zemlje v obče; pove nam kako se dela umeten gnoj itd. Knjiga je napisana preteoretiški. Naš kmet je tudi ne bo dosti čital, no, in ko bi jo tudi, ji ne bi verjel. Pisatelj je imel dober namen in vse lepo razvrstil. Le nekaj se nam zdi neverjetno, namreč čudni pisateljevi nazori, kako je postala zemlja rodovitna. Po naših mislih je postala zemlja taka še le sčasoma, po gnitju rastlinskih substanc in jeduakih tvarin, kar pripoznava na nekem mestu pisec sam, dočim utemeljuje spredaj jako neverjetne stvari.

R.

Lampetove „**Zgodbe sv. pisma**“ (IV. del) mi jako ugajajo. Take knjige, tako lepo pisane, je že davno potreboval naš narod in jo tudi mnogo čita. Žal, da so zvezki malo prekratki — oblika pa prevelika. Dr. Lampe si je prevzel lepo in hvaležno nalogo, ko je začel pisati „Zgodbe“. — *Walterov* „**Sveti rožni venec**“ je popolno nepotrebna

knjiga — no, „peto kolo!“ Molitvenikov (slabih in dobrih) je tako pri nas že preveč. Narod naš pa menda ni brezverski!?

Koledar družbe prinaša poleg obligatnih pesnij privilegiranega A. Medveda i nekaj verzificirane proze M. Opeke, J. Volca, Meška in — Pankracija Gregorca. — Za „poučno leposlovno stvarino“ sta poskrbela dr. Iv. Ev. Krek in Žaljski (dr. Zbašnik) Prvi pridiguje, no, vsaj je svečenik, drugi — pa pripoveduje na dolgo in široko grozote iz dobe francoske okupacije. Po vrednosti sta oba spisa jednaka. Krek je — ozdravil „brata“, dr. Zbašnik pa odvadil Smolnikarja — — trmoglavosti!!! Koledar je za leto 1898., v kojem bo naš presv. vladar slavil 50-letnico vladanja svojega — umevno! — da ni smelo nedostajati slavospeva neizogibnega Medveda in spisa Apihovega. Ev. Lampe nam je pokazal zgodovino cesarske pesmi, ki bo gotovo jako zanimala našega kmeta! Scheinigg je očrtal „Vmeščenje knezov na gosposvetskem polji“ — profesor Ant. Stritof pa orisal vspeh „Glasbene matice“ na Dunaju. Ta spis, poleg Koprivnikovega razgovarjanja o viničarstvu in Bezljajeve metode, kako naj se zidajo domača poslopja, je jeden najboljših v celem Koledarju; ima vsaj nekaj zanimivega v sebi. Da je potoval Križanič zopet po „misijonih“ in Lapajne po posojilnicah, je umevno. Odobravati se pa ne more niti jedno niti drugo. Životopisi, osobito Lavrenčičev in Klunov, so pisani poljudno in zanimivo; sigurno bodo zauimali nebrojne čitatelje.

Pregledali smo torej knjige, pogledali i v nepotrebni „imenik udov“ in v „družbin oglasnik“ in videli, da se je število udov zmanjšalo. Za vzrok tega se navaja razno — le istina ne! — Vsebina, vsebina! Vse, kar le napiše kak bogoslovec, kapelan ali kaj sličnega se vsprejme, bodi to največja nesmisel in bedastôča. Eto primera! Lani je napisal kapelan Pankracij Gregorec povest „Grajski lovec“, romantično zmašilo brez glave in repa — letos pa dve „pesni“. Gregorec je menda „dekadent“ — on hoče vedno nekaj novega, izvanrednega! Dosedaj so malone vsi slov. pisatelji spočetka pesnikovali, potem še le povesti pisali — naš Pankracij dela seveda narobe! — Zakaj pa družba ne pridobi boljših piscev? Kdo je kriv temu? Veter, ki veje v družbinem odboru! In dokler ne bode ta zavel malko drugače — ne bodo za njo niti pisali boljši pisci niti se ne bode število udov povečalo.

A. K. Gorjančev.

Česi o nama. Organ a majitek „Ustředni Matice divadelnich ochotniků českoslovanskych“ „Thalie“, donaša u svom 14. i 15. br. od o. g. izvještaj o brv. zem. kazalištu u Zagrebu iz pera g. K. Stěpáneka. Na prvom mjestu govori o „Sikama“ gg. Španića i Vebera, te se o

njima vrlo simpatično izražava. Jedino ističe kao glavnu manu, što lokalni kolorit nije dosta jako istaknut (kao što se i kod nas zamijetilo), i daje u tom prednost Vojnovićevu „Ekvinociju“. Mnogo manje pohvalno — kao što je sasma pravedno — ocijenjuje „Ljubav i sjaj“ od H. Tomičke. Kao što je cijeli članak pisan dosta obzirno, tako govoreći i o toj „drami“, on ne rabi žešćih izraza. Veli, da ne bi bila drama najgora, premda je i sam sujet svagdanji, „ale popracováni jest velmi nedokonalé, zejména pokud se týká motivováni a kresby jednotlivých charakterů“. Još najbolje da je uspio karakter Vandin. Kako se vidi, ovaj su komad svi kritičari — izim jednoga jedinoga — osudili. Na koncu članka nabraja sve novitete, koji će se u sezoni 1897. 1898. izvadjati.

Dvomjesečnik „Český lid“, koji se osobito bavi narodopisom, donáša po „Světózoru“ (od g. 1895.) u broju od 15. zaří članak o moravskim Hrvatima, i popračuje ga s dvije uspjele slike. (O tom predmetu izišla je lijepa obznana u formi putopisa od g. Kutena u „Viencu“ od g. 1887.) — Isti taj česki list govori medju bilješkama veoma povoljno o knjizi „Osnova za sabiranje i proučávanje gradje o narodnom životu“ od dra. A. Radića, što ju je izdala Jugoslavenska akademija. Autor te knjige, veli, da „osvědčuje tu neobyčejné bystry smysl pro vědecké roztríděni materialu v náležite, přehledné skupiny. Dotaznik svůj založil na široké, všestranné podstave“. Ovo mnijenje jednog stručnjaka, sveučilišnog profesora (koji je urednik tog časopisa) vrlo je laskavo po autora i akademiju. Iz djela se onda cituje oveći stavak. — Još govori taj časopis i o raspravi prof. Milčetića „Ueber den kroatischen und böhmischen Lucidarius“, koja je izišla u „Archiwu für slavische Phylologie“ (urednik dr. Jagić), a sada je preštampána u posebnu knjigu.

Kazališna kronika.

(Prosinae.)

„Nichts, nichts; ich bin nur müd'. Ich möchte fliegen in ein schwankend Boot, just, wenn vom Sturme wird das Meer durchwühlt; ich bin so müd, mich schaukelten die Wellen so hoch hinauf und dann so tief herab. Ich bin so müde, Glaukos, bin so müd'; ich möcht' in einem Dreigespanne lehnen, von wilden Rossen stürmisch fortgerissen, dass mir die Luft en um die Wangen spielten. Ach, ich bin müd' . . .“

— U ovim je riječima (č. I. pr. 5.) sva Frina, Ebermannova Frina, kako ju je prikazao u svojoj drami „Atenjanka“ (premièra dne 16. prosinca). To nije, kaže on sam u predgovoru štampanoga izdanja, historijska Frina. Ona mu je „sehr schön, und ein wenig falsch; im Kerne niedrig, aber voll edler Anwandlungen“. Njegova je Frina žena, koja čuti jaz života. Epikur (u drami) kaže, da taj jaz ne će Plato premostiti — Epikur uči ga preskočiti. I Frina skače preko toga jaza; iz ruke bogatog arhonta i trgovca Trazila, gdje je gotovo vladarica Atene, leti k poslaniku Špartancu Agisu, divljem i ponosnom sinu majke Lakedemonke. Njoj je dosadan život; i bukom, opojenošću novosti i promjene, hoće da uništi tu dosadu. To nije ona hetera, koja je Sokrata i Perikla učila mudrosti, to nije sestra onoj Aspaziji, koja je u svom savršenom tijela našla najbolju svoju obranu, — to je nova, moderna Frina, koja prkosi životu i samo u tom prkosu nalazi zaborav neprestanog, neriješenog upita. Ona je umorna . . . Trazilo dao je njen kip postaviti uz kip boga u svoj vrt, ona je Venera razmažene Atene; — a Špartanac Agis, dolazeći kao poslanik s prijateljem Terpandrom, odbija prijezirno njenu ružu. Za nj ona nije žena! No Frini ugadja bašta gordost; — i ona pada pred noge onomu, koji je prezire. A tvrdo i ratničko srce ipak je mlado; i Agis ne može da se otme čaru njene zavodljivosti. Kad je malo kasnije Trazilo hoće da miluje, isti taj Agis, koji mrzi mlohavu Atenu, ostaje „do sutra“ u prezrenom gradu — radi Frine. U drugom činu on je sasma u vlasti Frininoj; pače i s pobratimom svojim Terpandrom hoće da se pobije, kad ga ovaj trgne iz zagrljaja Frinina. Terpandar mu izbije mač iz ruke: Agis, osramoćeni Agis, nije više Špartanac. Da svoju čast opere, on će izdati Atenu. Iz svoga siromašnoga zakloništa, gdje u bijedi žive s Frinom, kad ju je otjerao Trazil, otkrit će špartanskoj vojsci mjesto, kuda bi se mogla provući u grad. Prkos života i ljubav za Agisa osvećuje se na Frini: nepromišljenom riječju odade ona sve — i njen se ljubavnik pred njenim očima baca na svoj mač, okružen stražarima atenskim, koji dodjoše, da ga uhvate. . . U samoj prikazi Frine, u Epikuru i Trazilu struji jaki dah helenizma i onog estetskog epikurejizma, što bilježi doba padanja Grčke. Milieu je savršen; karakteri jasni; govori Epikurovi puni su misli. Nije se doista prevarila njemačka kritika, kad je u „Atenjanci“ našla dramu, koja mnogo obećaje. No kakogodj je drama u stihovima, i radnja iz klasičnoga doba, ipak je, čini se, u Ebermannu jaki dio onoga, što se zove „moderno“. Nije li i ovaj prkos davne hetere jedan vapaj one nervoze, s koje drščemo u svijetu, što nas ne će da razumije, nije li i on samo ciničan talog kupe Vockeratove? . . . Vaj, mi smo umorni, umorni . . .

Za to nam i treba jakoga dražkanja. Nije nam već dosta romantični Hugo i matematični Sardou, — mi trebamo Pottera, da nas za-

divi fenomenima hipnoze, magnetizma, spiritizma i svih tih novih nauka. Za njegovu „Trilby“ (premièra dne 8. prosinca) daju desetke tisuća dolara; a velegradski svijet, u svojoj žedji za novošću, hvata se pohlepno čudne te drame. Problem je Potterov svakako malo paradoksan, no nije bez svake vjerojatnosti. Ako su istiniti svi fenomeni otajnih znanosti, što ih danomice čitamo, možda će tezu ili hipotezu „Trilbe“ i znanost za par godina smatrati faktom. Trilby o' Ferrall siromašna je i poštena djevojka, naravna duša, model trojice engleskih slikara u Quartier Latiou. Ljube je sva tri; no ona hoće samo Little Billia („malog Vilčeka“), inače Bagota. Na sam dan svadbe (badoja noć) dolazi mati njegova i sili sina, da ostavi taj prezreni model. No ovaj, da se ukloni zaprekama zakona, hoće da je povede u Belgiju, gdje će je vjenčati. I bilo bi tako, da ne dodje na poprište nova figura, — galički muzikant Svengali. On, propali i odbačeni genie, koji mora da svirkom po krčmama i moljakanjem pribavlja sebi svagdanji hljeb, zna, da Trilby ima prekrasan, no neuvježban glas, kojemu bi se mogli diviti ljudi, da . . . I on zasnuje ženijalnu osnovu: hipnotizirat će Trilbu i odvest je sa sobom. Pothvat uspije: Svengali je sugerirao Trilbi, da ga slijedi. Pet godina uči je on pjevati; tuče je i muči, samo da postigne svoj cilj. Napokon! — njezin je glas uvježban tako, da najobičnijom pjesmom oduševljava velegradove. Svengali dao je njoj svu svoju snagu; svoje srce, dušu svoju ulio je u nju. A novci, tisuće pritječu odasvuda . . . U trećem činu pjevat će Trilby, sada „madame Svengali“, prvi put u Parizu. No slučajno nadju se u glumištu stari prijatelji iz Quartier Latina i — prepoznaju svoju negdašnju drugu, koja ih ne može da pozna, jer je neprestano u magnetskom snu. No oni ipak zadrže Svengalia, i kad ona hoće da po drugi put pjeva, navale na nj. Srvan, slab, slomljen od svoga djela, ne može Svengali da im se opre: kad je zadnjim naporom snage htio da prodre do Trilbe, koja bez njega ne može da pjeva, sruši se mrtav. (Virtuozna igra g. Borštnika). Umr'o je čarobnik, nestalo je magnetičnog veza medju njima: Trilby je opet slobodna, ne će i ne može da pjeva. Od uzrujanosti pada u bolest. A kad slaba ustaje, opet je ona nestašna Billieva draga. No Svengali se osvećuje: kao duh šalje on njoj svoju sliku. Kad ona ugleda slaklene njegove oči i zeleno-sive obraze, uz tihi pjesmu umire . . . Ovaj je konac presmjel. Takovih fenomena ima u povjesti spiritizma malo, premalo.

Drugi prigovor, što ga je dr. Hinković iznio u „Nar. Novinama“ t. j. da je Svengali trebao cijeloj publici sugerirati, da Trilby ima krasan glas, čini se, da valja samo donekle. Svengali joj nalaže, da ga slijedi i sluša, i onda njen glas, koji je i prije bio krasan, kroz pet godina vježba. A to je moguće i razumljivo. Rekli su mnogi, da je ova

drama ludost. Ona doduše nema ideje ni pjesničke vrijednosti (tako piše i Sardou); no vještina je piščeva u crtanju karaktera, razvoju čina i dijalogu svakako znatna. Sveugali je dobra dramatska figura. Važnija bit će ipak „Trilby“ kao popularizacijono djelo spiritizma. Naše općinstvo nije shvatilo ove tendencije, i tako je kuća bila na reprizi tek na pola puna, premda su supruzi Borštoik upravo briljirali u glavnim ulogama.

Na staro ljeto vidjesmo njemačku komediju „Renaissance“. Pisci (Koppel-Ellfeld) htjedoše u simbolnim figurama prikazati preporod umjetnosti. Za to ima komedija premalo dramatske snage, premda je prosta od običnih šablonskih doskočica njemačke „Posse“. Živa figura Vittorina (gdja. Šram), koji je simbol preporoda, daje suhoj gradji nešto iskre.

O prvom simfonijskom koncertu (dne 29.) bit će još govora. Već sada pohvaliti nam je preciznu izvedbu. H.

Pabirci po tuđim literaturama.

Dojam George Sandove na Turgenjeva. G. 1878. govorio je Turgenjev na banketu, kojemu je predsjedao Victor Hugo, o razvoju ruske literature, i konstatovao, da su u doba svake literarne dekadence francuski autori inspirovali Ruse. Kad su se g. 1678. stali najviši krugovi ruski zanimati za literaturu, išli su dvorski ljudi baš po naredbi cara Aleksija I. u kazalište, gdje se davao Molièrov „Liječnik protiv volje“ (Le Médecin malgré lui). A sto godina kasnije, kad se stao u Ruskoj javljati življi književni pokret, glavni pokretač knjige ide u Pariz, da se pred cijelim obrazovanim svijetom divi Voltaireu. I Turgenjev je obilno crpao iz vrela francuske literature; u djelima je George Sandove našao mnogo svojih uzora. Sam je naziva svojom zvijezdom. Ruski je publicista Karelin s pravom opazio, da će nas iznenaditi sličnost George Sandove s Turgenjevom, ako licima njegovim oduzmemo narodne crte, što im ih daje okolina, u kojoj žive. U njih je jedna strana zajednička: junaci su im veoma često iz seljačke klase. U „Manfratu“, izdanu g. 1857. riše George Sandova seljaka iz dobe revolucije. Turgenjev je, vojujući za emancipaciju ruskoga nevoljnika, nastojao da čitatelju u reliefu poda sliku o inteligenciji i silnoj dobroti, koja se krije pod grubom vanjštinom rabotnika seljaka. To je tendencija glav-

noga mu djela „Lovčevi zapisci“ (Izdat će ih ove godine „Matica Hrvatska“). Odista, on je odviše moćan i originalan duh, a da bi komu ropski podražavao; no i u detaljima gdje gdje opažamo dojam Francuskinje. U poznatoj noveli Turgenjeva „Kasian“ nije glavno lice ništa drugo do Patience iz „Manfrata“. Jedno i drugo lice imade krasnu dušu; u Turgenjeva je to neki filozof, u George Sandove pak vrač. I vanjština im je slična: glava malena, vlasi kuštrave. Ljube prirodu i svijet. Obojica ljube ptice; ljubav domovine im je takodjer zajednička. Gdje gdje zašao je Turgenjev u sličnosti predaleko; tako Kasian, kao i Patience, zna čitati i uči čitati svoje dijete: a to je za doba Turgenjeva u Rusiji ipak anahronizam. Što osobito zbližava oba autora, to je plemeniti entuzijazam, humani zanos, što ga je Turgenjev presadio na rusko tlo. On je pripremio slavni čas, u kom je ruski zakon seljaku dao slobodu i riješio ga nevoljništva. (*Rozhledy*)

„*A rebours*“ od *Jorisa Carla Huysmansa*. Hoćemo li da saznamo, kakav je dekadent pisac i kakav je dekadent čovjek, uzmimo u ruke ovaj roman ili bolje reći ovu knjigu Huysmansovu. Eto čovjeka dekadenta: Vojvoda Esseinski, junak ove knjige, zapušteni je potomak stare obitelji, senzitivna duša, kojoj se nitko nije brinuo za odgoj, — ni raspušteni otac ni aristokratska mati, bolesna i silno nervozna žena, koja u svojoj sobi nije trpjela danjeg svjetla. Vojvodu odgajahu u nekom samostanu; kasnije zadje među žene, nauži se sjetilne strasti i napokon pobjegne krišom iz Pariza. Ne baš daleko od grada sazda si dvorac na posebni način i živi tu u svojim iluzijama i seuzacijama. Jednu si je sobu dao urediti poput samostanske ćelije, drugu opet kao kajitu na brodu. Ova soba ima prozore, što gledaju u akvarij, koji je različno bojadisan, te mu svjetlo dopire do očiju svaki čas drukčije: on si onda umišlja, da putuje i da je tim promjenama uzrok promjena vremena i temperature. Dekadentu čini se suvišnim faktično putovanje, kad mu mašta može da nadomjesti čuvstva i dojmove. — Vojvoda ima cijelu zbirku parfuma; i mašta mu dopire dotle, te mu ukus likera svira cijele unutrašnje simfonije. Svoju zbirku zove „usne orgulje“. Svaki mu liker znaменуje jedan instrumenat; kad pije, uživa „glazbu ukusa“. Jedan drugi put naruči si cijeli vrt najčudnijih tropskih bilina; on uživa samo u onima, što su najneobičnije i od naravi najdalje. U svojoj krasnoj knjižnici najviše pazi na djela kasnije latinske knjige u doba padanja književnosti. Grčka mu je odviše klasična; istom od Lukijama dalje ima za nj vrijednost. Vojvoda nije nikad bio u Englezkoj; no u svojoj mašti putuje i tamo. Napokon — već je iscrpljen, prazan. Nema što da ga oduševi, zabavi, zaokupi, da mu ispuni prazninu. Liječnici mu sa-

vjetuju, da se vrati među ljude, i on teškom mukom sprema svoje stvari. Stane da se zanosi okultističkim spisima sredovječnog katolicizma . . . Pisac ne kaže, je li je njegov junak najposlije otišao u samostan.

To je dekadent t. j. čovjek prenasićen, koji se hotimice osamljuje, kako bi se podao nekom posebnom, novom, neobičnom uživanju u pustim dojmovima svoje bolesne mašte. Čovjek je to bez volje, bez ideja, bez vjere, bez oduševljenja. Aristokrata, koji bježi masu i ne će, da ga ni čim veže čovječanstvo: samo njegova mašta treba da bude slobodna i nesapeta.

Pisac opisuje doduše svoga junaka s malo ironije; no i on je dekadent. Jer dekadentu su glavno ekstazna, izvanredna bića i psihologija nervozne duše. Nekad bio je Huysmans učenik Zolin; od tada ostao mu je Zolin način, da postigne veličajnost nagomilavanjem silesije potankosti. No on nema ni stila ni krepčine Zoline. A ni objektivnosti naturalizma nema; Esseintski vojvoda nije no sam pisac. „A rebours“ je njegova autobiografija, puna vlastitih čuvstava, makar ih sam otkriva s ironijom. — No ako je i on podao novu jednu sliku, nije podao novi jedan ideal. Dekadent je skeptik, koji živi i piše za se. Dekanca je u romanu ustuk naturalizmu, u pjesmi ustuk romantici. No nema ni poleta romantike, ni života naturalizma. To je aristokracija: vanjsinom sjajna, u duši pusta, hladna, beskarakterna. M.

Dramatska renesansa u Španiji. U oktobarskoj svesci *Cosmopolisu* podaje Clemente Rochel preglednu sliku drame španjolske u zadnja tri vijeka. Historija, kaže on, i slika socijalnih prilika te dobe osvjetlit će nam najbolje karakter književnosti. U Španiji svećenstvo i inkvizicija drži na uzdi sve, pa i literaturu. Pisac, koji bi se htio oteti negvama, bio je vrač, magičar. Mala anegdota o Ljudevitu de Leon, profesoru teologije na univerzi u Salamanci, najbolje karakteriše to doba. Ovaj čovjek bude osumnjičen radi prijevoda „Pjesme nad pjesmama“. Inkvizicija ga dade zatvoriti, i 5 su ga godina držali u istražnom zatvoru. Napokon ga pustiše na slobodu. Prvo predavanje! Svi napeto iščekuju njegov govor, njegovu obranu. A on će mirno, usred napeta čekanja slušalaca, iza 5 godina tamnovanja: „Gospodo, jučer smo rekli. . .“ U tom je času sva Španjolska tu. Duhovi su skučeni. No pod dojmom Francuske ubrzo se diže reakcija. Francuski se običaji udomljuju na dvoru; dah ispreko Pireneja zahvaća sve klase. Nastaju dvije stranke: konzervativna i reformatorska (afrancesados). U dramama starijih, među kojima su znatni Canizares i Zamora, glavnu rolu imaju ubojstva, strašila i čudovišta. Inspiracije nema, komika je gruba. To je u prvjoj poli XVIII. vijeka. U drugoj prevladjuje francuska stranka i učestaju

prijevod Corneilla i drugova. Kazalište samo mijenja se prema novim zahtjevima. Kasnije, dok se drame za puk pune nebolomnim besmislicama, podupire kralj Karlo III. afrancesade. Ni Garcia, znameniti kritik starije škole, ne može da sa sedamnaest svezaka svojega djela „Théâtre espagnol“ savlada novu struju.

Na izmaku XIII. vijeka ističu se osobito dva dramatičara: Leandro de Moratin i Ramon de la Cruz. Ramon de la Cruz napisao je do 800 komada, živih, realističkih, svježih, u genreu Beaumarchaisovu. Tipovi su/sad različniji, boje šarenije. U njega (zovu ga španjolskim Moliérom) hvataju mah demokratske ideje. Moratin je kritičar, političar i pjesnik. U njega nema ni velike invencije, ni psihologije; no dijalog mu je lak, osobe žive. Od njega je prvi prijevod Hamleta. Uz ovu dvojicu radi i Cienfugos o tom, da obore suha pravila klasicizma. Shaksperea čitaju i prikazuju sve više. Trebalo je samo pobjede romantizma, i eto u Španjolskoj literarne revolucije. Filozofske ideje preteća revolucije prodirahu sve više u Španiju. Masa bijaše doduše mrtva u svom neznanju, no učenjaci, makar — radi inkvizicije — samo iznutra, stadoše sve bolje razumijevati demokratske ideje onovremene Francuske. Nova se generacija ustaljuje u Kadiksu. Iznajprije se opaža doduše samo trzanje: jer je narod spojio vjeru i narodno čuvstvo Apsolutizam Ferdinanda VII., koji je obnovio inkviziciju, otjera iz domovine one, koji su slobodnije mislili. Domaćim djelima cenzura ne da na javu; na daskama, baue s' sami prijevodi. No iza 1820., kad je isti kralj morao da povrti ustav, digla se opet štampa, vratili se prognanici; mladež se stala sakupljati u književne kolegije. U drami se opaža pokret. Jaki pritisak novog apsolutizma, što ga digoše francuske bajonete, slomi sve. Izgoni učestaše opet; cenzure se domogne neki otac Carrello, koji bijaše ujedno ispovjednik zločinaca, osudjenih na smrt Iza njegove nasilničke vlade, za koje se na pozornici (kao u Francuskoj za Napoleona III.) nije smjelo reći „siromak“, jer to bijaše uvreda za bogataše, ni djevojeći laskati, da je andjeo, jer je to bila profanacija neba, nastaje stagnacija. No u toj se perijodi digao dojam talijanske drame; klasicizam pada. Gil y Zarate, najplodniji dramatičar novoga doba, ugleda se u romantike francuske. Prevodi se Hugo, Byron i Walter Scott. Danas klasici-zanu tek živari. Opažaju se poglavito dvije struje: jedna imituje romantike; a druga nastoji da narodni duh spoji s modernim težnjama. Glavni je zastupnik ove Agustin Dunon. Ovo je u kratkim crtama povjest „starosti španjolske drame“ t. j. povjest doba od Solisa do Moratina, ako doba do Cervantesa nazovemo djetinstvom, a doba od Cervantesa i Lope de Vega do Solisa muževnom dobom španjolske drame.

Umjetnost.

Donizetti. Jesenas se slavila stogodišnjica rođenja prvoga između starijih talijanskih komponista — *Gaetana Donizettia*; tom prilikom otkrio mu se i spomenik u rodnome gradu.

Rodio se Donizetti 25. novembra 1797. u Berganu. Prema namjeri roditelja imao je da uči pravo, no on se vrgne u glazbenike. U glazbi mu prvi učitelj bio Simon Mayr. God. 1818. prikazivala se prva njegova opera: „*Enrico di Borgogna*“ u Veneciji. Ta se opera doduše svidjela publici; ali se ne održa, kao ni 19 drugih, što ih je Donizetti iza ove prve skladao. Velikim oduševljenjem primiše god. 1835. *Luciju Lammermoorsku*“, a godinu dana kasnije „*Belisaria*“. 1838. postane ravnateljem konzervatorija u Napulju: no već za četiri godine ostavi tu službu i podje u Paris, da tamo pokuša sreću. I zbilja mu uspješe opere, što ih je tamo skladao; osobito: „*Favorita*“ i „*Fille du régiment*“. G. 1842. napisa za Beč operu „*Linda di Chamounix*“, po kojoj postane austrijski dvorski kapelnik. Malo vrijeme za tim otupi sasvim od prevelikog napora. Iz ludnice u Juryu kraj Pariza prevezoše ga u rodni grad, gdje je i umro 8. aprila 1848.

Donizetti je skladao 69 opera: najmanje je kod njih, dakako, pazio na instrumentaciju. Najbolje su mu ozbiljnoga karaktera: „*Lucrezia Borgia*“ i „*Lucia di Lammermoor*“. Svježa i originalna glazba prevladjuje u njegovim komičnim operama, od kojih su najpoznatije: „*L'elisir d'amore*“, „*La fille du régiment*“ i „*Don Pasquale*“. U svem se povadjao za svojim velikim predšasnikom Rossinijem. Jednako lako stvara lake i strastvene melodije, kao i arije duboka osjećaja i dramske snage. U nas su se od njegovih opera pjevale: „*Favorita*“ (1875.), „*Lucrezia Borgia*“ (1871.), „*Lucia di Lammermoor*“ (1878.), i „*Ljubavni napitak*“ (1887.).

A. S.

Mlada Hrvatska.

III.

U višoj gimnaziji ima nas obično 20—50 u jednomo razredu. Škola, veli se, ima od nas da načini ljude. Samo se pita, je li to moguće? Pedagošku stranu naobrazbe potiskuje sve više t. zv. praktična strana.

No mi možemo biti još bolji matematičari, fizičari i filolozi, — i opet ostati mrtva uda narodu. Za ovo, kako je već u predjašnjim člancima razloženo, treba druga naobrazba, naobrazba karaktera. Tu pak ne može nikakoda pada škola sama, jer je u jednu ruku vezana štokakvim obzirima, a opet nema za to ni dosta vremena. Sami svojim učenjem, privatnom lekturom, valja da nadopunimo ono, što nedostaje školskoj nauci.

Ovdje bi trebalo, da se najprije pozabavimo različnim mučenjima, što i kako bismo imali čitati. No pošto je ovim člancima zadaća, da se pronadje pravi put djaku kao faktoru društva, kao udu naroda, a ne kao članu literarne republike, narodne ili kozmopolitske, navest ćemo samo par primjera, kako bismo uz poduku u školi mogli privatnom lekturom sami sebe odgajati za zdrave faktore naroda.

U sedmom razredu čitamo Demostena. Teško da igdje ima socijalnih prilika, koje bi za hrvatsku mladež bile poučljivije od one slike trulih, prodanih i neodlučnih Helena; teško da ima čovjeka, koji bi nam u metežu života narodnjega bolje put pokazao od onoga Demostena, koji je — sam i jak — bez straha pred mnoštvom, bez puzanja pred novcem, radio iz svih sila samo za slobodu domovine svoje. Pa ipak! Tko zna, ima li jedan djak hrvatski, koji bi se nastojao uživjeti u ono doba, proučiti sve one odnošaje, pročitati cijeloga Demostena, da iz njega poerpa korist za budućnost svoju i naroda svoga. I tu važi samo prvi ili drugi red; sve je fraza, vanjski znak; na pravu, nutrnu vrijednost ove nauke nitko ni ne pazi. A kad bi se ovako shvatila t. zv. humanistična naobrazba, prestaje pitanje o praktičnom i idealnom smjeru nauke, jer za ljude, koji koriste društvu, samo je ovakva naobrazba od koristi. . . Sličan primjer vidimo u 8. razredu pri tumačenju Tacita. Svi nastoje, da samo zadovolje sitnim zahtjevima škole (gdjekada ni toga nema), svima je svjedodžba samo etiketa, na kojoj će biti napisano zlatnim slovima ime vina koje je patvoreno. . .

Tako je i s povješću. U školi naučiš nekoliko anegdota, zapamtiš par godina i imena, — i to je dosta, da za društvo budeš inteligentan čovjek. A to je sporedna stvar. Treba biti vrijedan sam pred sobom. Čini se, da će još dugo trebati, dok naša mladež spozna istinu, da je društvo doista jako samo onda, kad je jak svaki individuum; a međusobno oslanjanje i zakrivanje samo pomaže trulež. „Kad su svi takovi, neka sam i ja. . .!“ Govorimo i vičemo o slobodi; a koliko djaka interesuju pokreti oslobodjenja Grčke, Italije itd. Suhe izreke školske knjige ne će nam moći predočiti onaj zanos i rad, koji bi trebao da nam bude direktnim uzorom. Sve to valja čitati, pročitati.

Najsmješnije je s hrvatskom literaturom. Koliko govore u nas o narodu, o duhu naroda, o jakosti njegovoj! No zapitaj samo našu mladež, koliko ih nastoji upoznati taj duh. U društvima se raspravlja

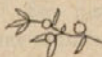
o svim mogućim literarnim sitnicama, djaci idu u kazalište na bog te pitaj kakve ludorije; a narodnja duša ostaje za „kaputaša“ tajna sa sedam pečata. A dok ne odpečatimo tu tajnu, dok je ne budemo pročitali i razumjeli, bit ćemo uvijek inteligencija strana i slaba „Matica“ je izdala narodne pjesme i mnogi su kupili taj svezak — iz patriotizma! No koliko ga je ljudi čitalo? Direktni je dokaz tomu, da je i ovo samo forma, što akademija sa svojim etnografskim zbornikom kuburi i jedva živari. Ta naravski! — za nj nijesu pravili tolike reklame, pa nije tako sjajno opremljen i vezan!... Dobu Ilirizma takodjer svi slavimo i spominjemo; a tko je pozna, tko se ugleda u one borce? Morao se naći Rus, da nam je opiše!

Mi Hrvati zaista nijesmo narod tako jake kulture, da ne bismo trebali primati kulturne stečevine od većih, prosvjetljenijih naroda. Za to treba osobito znanje tuđih jezika. Nije li sramota, da na našim pokrajinskim gimnazijama iza svršenih osam razreda jedva 20% djaka zna koji tuđi jezik. A kamo li, da učimo engleski i francuski ili bar koji slavenski jezik! Ta eto: bio je u Zagrebu Želazowski; svi su mu pljeskali, hvalili ga i ponosili se, što je Slaven. A ipak! — u cijelom Zagrebu, ne znam, je li bio koji djak, koji bi poljački razumio. . .

Novi vijek zahtijeva osobito, da čovjek bude verziran u socijologiji. U nas za tu granu nauke nema baš nikakva interesa. Jedva da se i zna za nju. A koliko je naših djaka, koji viču o politici i nadbijaju se o strankama, proučilo, ma i malo, našu noviju političku povjest?... Trebalo bi zaći u satiru, da na ovo odgovorimo.

Sve ovo treba popraviti, radikalno popraviti. Treba da budemo na čistu s našim ciljem; knjige i život pokazat će nam sredstva za to. Jer samo onda imat ćemo pravo, da govorimo o patniku narodu, kad ga budemo razumjeli; samo onda smjeti ćemo vikati da s njim ćutimo i trpimo, kad ga budemo iz svih sila pomagali; samo onda bit ćemo vrijedni, da s njim pjevamo, kad nam pjesma bude išla duboko iz duše, pune ljubavi za narod i volje za rad oko boljka njegov.

„Nova Nada“ bila je do sada pobornica ovih ideja. Na nama je, da i od sada bude.

Mlada Slovenska.

II.

Ideal vsakega poštenega in zavednega slovenskega mladeniča je: koristiti narodu svojemu. — Žal, da se ta v istini ne izvede, žal, da ostane ta krasni ideal samo — ideal! Res se na vsaki slavnosti, na

slehnem komersu, na slednji skupščini napiva — narodu, milemu, dragemu narodu; zanj se pa ne stvari — nič! Narod plaka v svoji bedi; včasih se pa zaupljivo ozre na „nadepolno“ mladino in misli na „boljšo bodočnost“ . . . teši se, da mu bo ta zasijala mileje. — Žal, da se je tešil do sedaj skoro vedno zaman.

Mladina slovenska! Eto ti bednega naroda, eto ti svojega rednika, trpečega, jadikujočega, prosečega te leka. Usmili se ga! Pomozi mu!

Narod naš treba, da se okrepi duševno, da se dvigne na ono mesto v kulturi, koje bi moral že zavzemati, da ni bival v tako gadnih okoliščinah in koje zavzemajo drugi kulturni svetski narodi! Narod naš treba naobrazbe! In, mladina slovenska! naša dolžnost je, da mu jo damo, seveda si jo moramo mi sami preje pribaviti. Kako? O tem smo govorili v prvem poglavju. In ko jo imamo — tedaj pa na delo, na kojem pa bodimo neutrudni, do cela agilni in vstrajni! —

Najprvo moramo kontrolirati vse, kar se le narodu našemu daje. On treba dobre, zdrave, tečne hrane; ne dajmo torej, da bi se mu metalo kar koli bi le bilo po volju komu; ne dajmo, ne pripustimo, da bi se naš narod še dalje kvaril, tako kvaril, kakor se je dosedaj! Mi moramo s kritičkim očesom pregledati in trezno preje premisliti, kaj mu bomo dali v — prebavljenje! —

Vsak ni za vse! Tako tudi narod naš ne sme vsega vzeti, kar bi se mu ponudilo. — —

Po naši domovini so se osnula brezštevilna društva, bodi, da so to bralna, pevska društva ali čitalnice. . . To je bil prvi hvalevredni korak k — prosveti. Le žal, da se tu, kjer bi se ravno največ moglo (in moral!), ni tako delalo, kakor bi se v obče pričakovalo. Eto, zopet polja, kjer se more in mora početi delati v korist naroda. Ne prirejati samo koncertov, samo veselje, samo plesov, ne, tega ne! Po tem potu se nič družega ne doseže, nego — par ljudi se do duše izpleše — češče se prehladi, da še dolgo čuti zle nasledke; koristi pa za zboljšanje blagostanja narodovega seveda ni nikake!

Mladina slovenska! delajmo na to, da to preneha, da se počne resno delo! Mesto veselje prirejajmo narodu predavanja, kjer mu pokažimo, kako in kaj — kjer ga poučujmo! Govorimo mu; o onem, kar ga zanima — govorimo mu o delu, o gospodarstvu, o težnjah njegovih. Posvetujmo se ž njim, kako bi se dalo sve to zboljšati v njegov prid! Navajajmo ga na koristno, poučno čtivo, koje mu (ako ne ide drugače) i sami dajajmo! Videli bomo lep uspeh. Ergo, na delo! Ne strašimo se boja, ne plašimo se znoja!

Menda: Anto Vršina

5. knjiga 50-

Od uredništva. Ovom sveskom svršava se prva knjiga. Pošto prve sveske više nema na skladištu, može se pretplata početi 6. sveskom, kojom će započeti druga knjiga našega zbornika. Molimo naše pretplatnike, da se požure s pretplatom, da ne bude zapreke u izdavanju.

Na prigovor od slovenske strane, da nema dosta slovenskih članaka, a hrvatske da ne razumiju slovenski djaci, odvrća uredništvo, da nije na njemu krivnja, što prima malo radnja od braće Slovenaca. A „Nova Nada“ kao organ ujedinjene mladeži hrvatske i slovenske nastoji, da nas zbliži i upozna. Po njoj treba dakle da međusobno upoznajemo i jezik; toga radi čini se neopravdan ovaj prigovor. Uredništvo radi iz svih sila, da zadovolji zadaći, koju je istaklo, a još bolje će je istaviti u prvoj svesci druge knjige. Slaba moralna i materijalna potpora kriva je nekim nedostacima. Naprijed!

